

DEVELOPING SKILLS FOR THE 21ST CENTURY THROUGHOUT LIFELONG LEARNING SYSTEMS

DEZVOLTAREA COMPETENTELOR PENTRU SECOLUL XXI PRIN SISTEME DE ÎNVĂȚĂMÂNT PE TOT PARCURSUL VIEȚII

Cezara ABRAMIHIN

PhD, Associate Professor, Academy of Economic Studies of MOLDOVA

e-mail: czr777@gmail.com

Abstract

Investing in education and training for the development of 21st century skills is key to boosting growth and competitiveness: skills drive Europe's ability to increase productivity. In the long run, skills can stimulate innovation and growth, add value to production in the value chain, stimulate the concentration of higher-level skills and polish the future labor market.

Keywords: *competențe profesionale, competențe transversale, învățarea pe tot parcursul vieții, educația formală, educația non-formală, Învățarea informală*

JEL Classification: *I2, I24, I26, I28*

INTRODUCERE

Dezvoltarea tehnologică din ultimele decenii precum și fenomenul globalizării au determinat instituții și specialiști din întreaga lume să caute competențele de care are nevoie orice cetățean al Planetei pentru a se integra cu succes în viața socială al secolului XXI, într-o „economie bazată pe cunoaștere care să asigure dezvoltarea economică, slujbe mai bune și o mai mare coeziune socială”.

Educația și formarea profesională pot contribui la creșterea economică și la crearea de locuri de muncă numai dacă învățarea este axată pe cunoștințe, aptitudini și competențe care trebuie dobândite (rezultatele învățării) prin procesul de învățare, mai degrabă decât pe încheierea unui anumit etape sau pe timpul petrecut în școală. **Învățarea pe parcursul vieții** este considerată caracteristică esențială a societății informaționale.

ANALIZA ȘI INTERPRETAREA REZULTATELOR

Abordarea bazată pe rezultatele învățării reprezintă deja baza Cadrului european al calificărilor [2] și a cadrelor naționale ale calificărilor, această reorientare fundamentală nu se reflectă încă în totalitate în procesul de predare și evaluare. Instituțiile la toate nivelurile de educație și formare profesională trebuie încă să se adapteze pentru a crește relevanța și calitatea contribuției lor pentru studenți și pentru piața muncii în materie de studii, să extindă accesul și să faciliteze trecerea între diferite parcursuri educaționale.

Rezultatele învățării reprezintă setul de cunoștințe, abilități și competențe pe care o persoană le-a dobândit și este capabilă să le demonstreze după finalizarea procesului de învățare pe un anumit ciclu de școlarizare.

Între aceste trei tipuri de rezultate ale învățării există o relație de interdependență și, în același timp, o ierarhie în procesul de atingere a acestor rezultate, și anume: anumite tipuri de cunoștințe fundamentează abilitățile, iar un anumit ansamblu de cunoștințe și abilități conduce la dezvoltarea unei competențe (Figura 1).

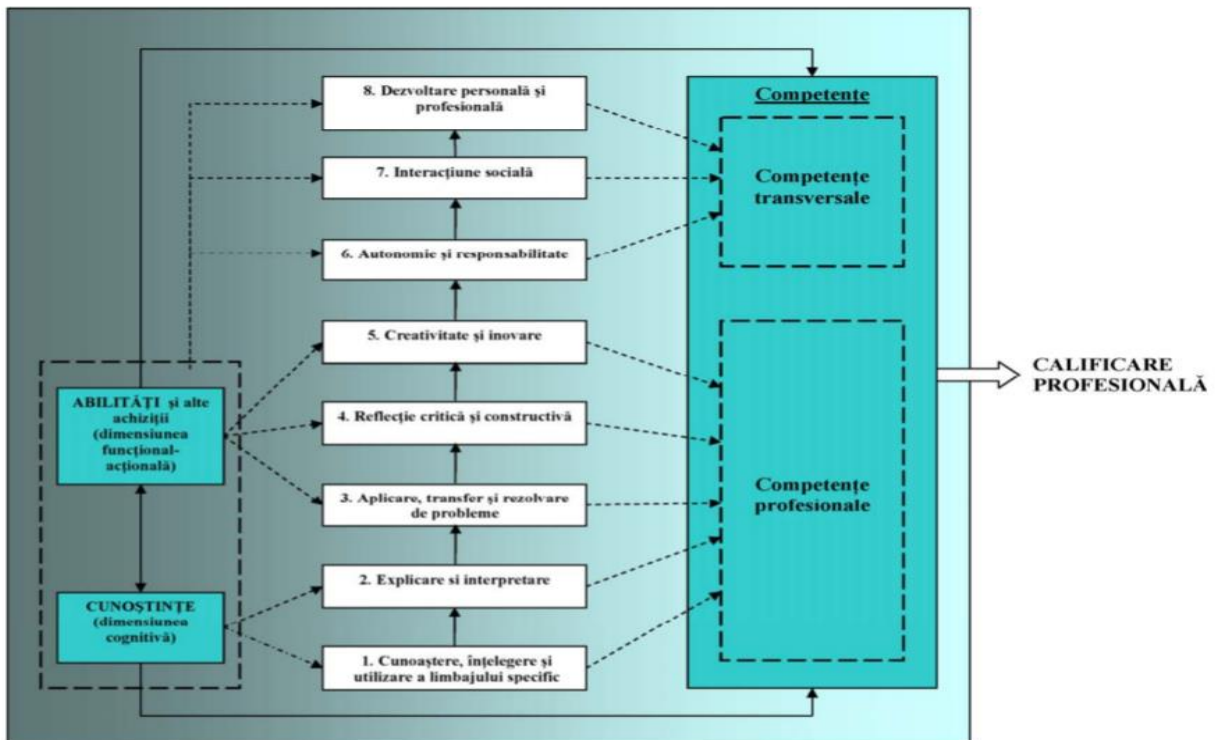

Figura 1. Rezultatele învățării

Sursa: Metodologia de realizare a Cadrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior. Ghid de aplicare [3]

Competențele se pot clasifica în două categorii:

a) **competențe profesionale** care sunt capacități dovedite de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități și alte achiziții (valori și atitudini), în vederea rezolvării cu succes a unei anumite categorii de situații de muncă sau de învățare, circumscrise profesiei respective, în condiții de eficacitate și eficiență.

b) **competențe transversale** care sunt acele capacități care transcend un anumit domeniu, respectiv program de studii, având o natură transdisciplinară. Competențele transversale se referă la competențele pe care le au persoanele și care prezintă relevanță pentru alte activități și ocupații decât cele pe care le desfășoară în prezent sau pe care le-au desfășurat recent. De asemenea, aceste competențe pot să fi fost dobândite prin activități extraprofesionale sau prin participarea la educație sau formare. Mai general, acestea sunt competențe care au fost învățate într-un anumit context sau pentru stăpânirea unei anumite situații/probleme și care pot fi transferate în alt context. [4]

Acestea constau în abilități de lucru în echipă, abilități de comunicare orală și scrisă în limba maternă/străină, utilizarea tehnologiei informației și comunicării – TIC, rezolvarea de probleme și luarea deciziilor, recunoașterea și respectul diversității și multiculturalității, autonomia învățării, inițiativă și spirit antreprenorial, deschiderea către învățarea pe tot parcursul vieții, respectarea și dezvoltarea valorilor și eticii profesionale, etc.

Pe termen lung, competențele pot stimula inovarea și creșterea economică, pot da valoare adăugată producției în cadrul lanțului valoric, pot stimula concentrarea de competențe de un nivel mai înalt în UE și pot șlefui viitoarea piață a forței de muncă.

Creșterea masivă a ofertei mondiale de persoane cu un nivel înalt de calificare din ultimul deceniu pune Europa la încercare. S-a încheiat perioada în care concurența provenea în special din țări care puteau oferi numai forță de muncă cu un nivel scăzut de calificare. Au crescut calitatea educației și oferta de competențe peste tot în lume, iar Europa trebuie să facă față acestei situații.

Misiunea extinsă a educației și a formării profesionale include obiective precum cetățenia activă, dezvoltarea personală și bunăstarea. Toate acestea merg mână în mână cu necesitatea ameliorării competențelor necesare capacității de inserție profesională, în contextul unei creșteri economice slabe și al reducerii forței de muncă din cauza îmbătrânirii populației.

Reformele educaționale de combatere a șomajului **în rândul tinerilor** trebuie să stimuleze oferta de competențe prin următoarele acțiuni [5]:

1. Promovarea excelenței în învățământ profesional și tehnic (VET).
2. Îmbunătățirea rezultatelor grupurilor de elevi cu risc ridicat de părăsire timpurie a școlii și cu un nivel scăzut de competențe de bază. Consolidarea ofertei de competențe transversale care sporesc șansele de angajare, precum inițiativa antreprenorială, competențele digitale și limbile străine.
3. Reducerea numărului de adulți slab calificați.
4. Intensificarea utilizării învățării bazate pe TIC și a accesului la OER de înaltă calitate.
5. Revizuirea și consolidarea profilului profesional al tuturor profesiilor didactice (profesorii de la toate nivelurile, directori de unități de învățământ, formatori de profesori).

Statele membre ale UE nu mai pot exista și fără un sistem eficient de **educație a adulților**, integrat într-o strategie de învățare pe tot parcursul vieții, oferind participanților diverse posibilități de încadrare pe piața forței de muncă, înlesnind integrarea socială și pregătirea pentru „o bătrânețe activă” în viitor. Educația adulților, la fel ca și învățământul primar, cel secundar și cel tehnico-profesional, reprezintă un bun social.

Comisia Europeană a publicat Planul de Acțiuni cu denumirea „Niciodată nu e prea târziu să înveți”. Educația adulților ca parte integrantă a învățării pe tot parcursul vieții ocupă poziții tot mai ferme la nivelul Uniunii Europene.

Asociația Europeană pentru Educația Adulților (AEEA) remarcă tendințe de accentuare a diferențelor existente în domeniul de educație a adulților în societățile europene: posibilități excelente de învățare pentru persoane cu un înalt grad de instruire și posibilități materiale sporite, pe de o parte, și nivelul scăzut și posibilitățile materiale reduse ale persoanelor cu un grad inferior de instruire, precum și ale celor marginalizate, pe de altă parte.

E îngrijorător și faptul că politicile referitor la educația adulților în Europa sînt centrate exclusiv pe încadrarea în câmpul muncii, neținându-se cont de necesitățile diverse ale populației adulte, inclusiv de aspecte de dezvoltare personală și de cultivare a activismului social-politic. Cadrul legislativ în domeniul instruirii adulților trebuie să fie stabil, să defie nească rolul diferitor prestatori de servicii educaționale, obligațiile financiare, să fixeze în mod clar drepturile cetățenilor la învățare pe parcursul vieții, normarea standardelor și monitorizarea lor.

Educația adulților nu trebuie să se limiteze la formarea abilităților de încadrare în câmpul muncii. Fiecare cetățean ar trebui să-și poată satisface nevoile de dezvoltare economică, socială și personală.

Statele membre ale UE ar trebui să includă educația adulților în politicile actuale de cooperare internațională. Este necesar să se inițieze mai multe programe bilaterale și regionale pentru a corela instruirea adulților din cadrul UE cu cea din regiunile învecinate. Dialogul dintre ambele părți ale frontierei reprezintă un instrument important pentru reducerea decalajului dintre țările membre ale UE și din vecinătatea acesteia.

Necesitatea introducerii strategiei **învățării pe tot parcursul vieții** este dictată de mai multe realități ale societății secolului XXI:

- îmbătrânirea populației;
- emigrarea masivă a adulților în căutarea unor oportunități de job-uri mai bune;
- rata scăzută a ocupării forței de muncă;
- nivel scăzut al competitivității;
- carențele din sistemul de învățământ;

- lipsa competențelor;
- părăsirea timpurie a studiilor;
- analfabetismul funcțional.

Învățarea pe parcursul vieții presupune studiul în cadrul, dar și în afara sistemelor tradiționale de educație și formare.

La nivel european educația constituie un *pilon fundamental al succesului*. În acest context, politicile educaționale își propun următoarele obiective strategice pe termen lung:

- punerea în practică a învățării pe tot parcursul vieții și a mobilității;
- creșterea calității și eficienței proceselor de educație și învățare;
- promovarea echității, coeziunii sociale și cetățeniei active;
- stimularea creativității și inovării, inclusiv a spiritului antreprenorial, la toate nivelurile sistemului educațional. [6]

Uniunea Europeană în anul 2000 la Summitul de la Lisabona a anunțat intrarea Europei în **epoca cunoștințelor**. În cadrul acestui summit a fost adoptat memorandumul învățării pe tot parcursul vieții (*lifelong learning – LLL*) care a constatat că piața muncii solicită permanent îmbunătățirea/înnoirea/actualizarea cunoștințelor, deprinderilor și competențelor profesionale. Potrivit Comisiei Europene, prioritatea centrală a Programului de **învățare pe parcursul vieții** constă în a transforma Uniunea Europeană *în cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă de o creștere economică durabilă însoțită de o creștere cantitativă și calitativă a numărului locurilor de muncă și de o mai mare coeziune socială* [7].

Învățarea pe parcursul vieții este destinată adulților cu vârste între 25 și 64 de ani și include toate formele de învățare:

- *Educația formală* se desfășoară în sistemul de învățământ care include școli, colegii, universități și alte instituții de educație pentru copii și tineri, începând cu 5-7 ani și continuând până la 20-25 de ani;
- *Educația non-formală* este furnizată în afara instituțiilor publice de învățământ, dar are la bază obiective educaționale, timp de studiu și susținere pentru învățare. Această formă de educație nu își propune atingerea unui anumit nivel de educație și se adresează persoanelor de toate vârstele;
- *Învățarea informală* nu este structurată, nu este sistematică și nu finalizează cu certificare. Include autoeducarea, iar cunoștințele acumulate nu sunt testate.

Strategia **învățării pe tot parcursul vieții** își propune realizarea următoarelor obiective:

- creșterea participării la învățarea pe tot parcursul vieții
- îmbunătățirea relevanței sistemelor de învățământ
- formarea profesională pentru piața muncii.

Învățarea pe tot parcursul vieții capătă importanță tot mai mare și mai mare, iar persoanele care periodic își ridică nivelul calificării prin formare continuă au șanse mai mari pentru angajare, succes în carieră și participare pleneră la viața socială.

Învățarea pe tot parcursul vieții se desfășoară în cadrul, dar și în afara sistemelor tradiționale de educație și formare. Se centrează pe formarea și dezvoltarea competențelor-cheie și a competențelor specifice unui anumit domeniu, calificări sau specialități pe parcursul educației obligatorii, care, la rândul lor, servesc ca fundament pentru studii pe tot parcursul vieții.

Învățarea pe tot parcursul vieții *plasează responsabilitatea individului în centrul procesului de învățare*.

În aspect social învățarea pe tot parcursul vieții reprezintă condiția creșterii calității și eficienței proceselor de educație și de formare profesională, promovarea echității, coeziunii sociale și a cetățeniei active. Impactul LLL la nivelul personal rezidă în stimularea creativității și inventivității,

a spiritului antreprenorial, creșterea responsabilității persoanelor. LLL oferă vaste posibilități pentru a răspunde mai bine nevoilor de competențe ale economiei și ale individului.

Cu toate acestea, potrivit sondajelor, 40 % dintre angajatorii europeni declară că nu pot găsi persoane cu competențe adecvate pentru a genera dezvoltare și inovare. Atribuind importanță majoră acestui aspect, Comisia Europeană a adoptat în 2016 Noua agendă pentru competențe în Europa [8], prin care a lansat 10 acțiuni-cheie pentru îmbunătățirea calității și relevanței formării profesionale, dezvoltarea modalităților de dobândire a competențelor, oferirea posibilităților de alegeri mai bune în carieră, în găsirea locurilor de muncă și îmbunătățirea șanselor de viață.

Agenda reprezintă un pachet de măsuri pentru a aduce îmbunătățiri în trei domenii: competențele de bază; vizibilitatea și comparabilitatea competențelor; piața muncii și competențe inteligente pentru facilitarea deciziilor eficiente referitoare la carieră. Toate acestea urmăresc consolidarea capitalului uman, a capacității de inserție profesională și a competitivității.

Un rol deosebit de important în contextul învățării pe tot parcursul vieții revine instruirii adulților. Potrivit politicilor UE, învățarea la vârsta adultă include o gamă largă de activități formale, non-formale și informale de învățare, atât cu caracter general, cât și profesional, pe care persoanele adulte le urmează de îndată ce au încheiat ciclul de educație și formare profesională inițială. Anume la această categorie de persoane se remarcă un nivel scăzut al aptitudinilor de bază, rate ridicate ale șomajului.

Și în documentul de reflecție al UE Către o Europă durabilă până în 2030 [6], se pune accent pe dezvoltarea competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții și parcursurile de actualizare a competențelor, pe noi oportunități pentru adulți.

La fel se optează pentru crearea unui spațiu european al educației până în 2025, al cărui obiectiv rezidă în a îmbunătăți caracterul incluziv, bazat pe învățarea pe tot parcursul vieții și pe inovarea sistemelor de educație și formare.

CONCLUZII

Sistemele europene de educație și de formare profesională nu reușesc în continuare să ofere competențele adecvate necesare capacității de inserție profesională și nu lucrează în mod corespunzător cu mediul de afaceri sau angajatorii pentru a aduce procesul de învățare mai aproape de realitatea mediului de lucru. Această inadecvare a competențelor reprezintă o preocupare din ce în ce mai importantă pentru competitivitatea industriei europene. [1]

E necesar să se acorde o atenție deosebită necesităților grupurilor marginalizate ale populației. Acestea cuprind păturile defavorizate, minoritățile etnice, refugiații, oamenii în etate, deținuții. Accesul echitabil la educație trebuie să fi e o valoare recunoscută pretutindeni în Europa, fapt care ar asigura bunăstarea economică.

E necesar să fi e pus în aplicare un mecanism de recunoaștere a rezultatelor obținute în cadrul învățării non-formale și informale, asemănător cu cel de validare a rezultatelor din sistemul de educație formală.

Pe termen lung, sistemul de învățământ la toate nivelurile are nevoie de o transformare mai ambițioasă bazată pe principii precum învățarea continuă; flexibilitatea traiectoriilor educaționale; modularitatea cursurilor educaționale. În același timp, atenția ar trebui să se concentreze asupra dezvoltării abilităților personale, sociale și a abilităților de rezolvare a problemelor interdisciplinare, concentrate pe practic. Totodată este necesar de concentrat pe utilizarea metodelor moderne de instruire, formatelor și instrumentelor didactice noi, inclusiv instrumentelor educaționale digitale și formatelor de educație la distanță.

Cetățenii bine instruiți reprezintă premisa de bază a unei dezvoltări durabile, o componentă importantă în dezvoltarea economică și democratică a societății secolului XXI. În acest context

concepția despre învățarea pe parcursul vieții se dovedește a fi o piatră de temelie, iar educația adulților trebuie să devină parte integrantă a politicii de învățare pe tot parcursul vieții.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0669&from=DE>
2. <https://europa.eu/europass/system/files/2020-05/EQF%20Brochure-RO.pdf>
3. Metodologia de realizare a Cadrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior Ghid de aplicare [on-line] <http://www.invatamant-superior.ro/wp-content/uploads/2013/08/Metodologie-CNCIS.pdf>
4. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4117>
5. Comunicare a comisiei către parlamentul european, consiliu, comitetul economic și social european și comitetul regiunilor [on-line] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0669&from=DE>
6. Către o Europă durabilă până în 2030. Uniunea Europeană, 2019. 132 p. [on-line] https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/rp_sustainable_europe_ro_v2_web.pdf
7. O prioritate europeană: Educația pe tot parcursul vieții. [on-line] www.timpul.md/articol/educatia-pe-tot-parcursul-vietii-14502.html
8. New Skills Agenda for Europe. European Commission. Employment, Social Affairs & Inclusion. [on-line] <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223#vet>

This paper was developed within the research project "Development of labour market policies to increase employment", provided in the State program for 2020-2023 and funded by the Government of the Republic of Moldova.